

Lars-Ors gården i Oppala byggnadsminnesförklarad

Text och foto: Tord Bodin

Det finns mycket att berätta om Lars-Ors gården. För oss nutid har den ju alltid funnits där. Man brukar ju säga att det vore intressant om väggarna kunde tala och i det fallet skulle vi då få höra historier från mitten på 1700-talet.

Gården har väl alltid varit intressant och stundom förknippad med en del mystik något som gör det speciellt viktigt att den bevaras för framtiden. Man kan läsa i historien att Lars-Ors gårdens nuvarande form och karaktär är från 1800-talets mitt men gården är äldre. Själva mangårdsbyggnaden uppfördes 1768-69 på en annan plats i byn av en före detta tegelarbetare, Erik Häggberg från Stigsjunds tegelfabrik. Vid 1800-talets början flyttades gården till nuvarande läge intill Oppalavägen varvid hemmanet bildades. Ursprungligen hade bostadsdelen en våning. Den har senare byggts på en våning.

Gården byggdes upp efter dåtidens traditionella sätt där alla funktioner, hus, byggdes ihop i en fyrkant omslutande en innergård som nås via ett portluder. Gården inrymmer bl.a bostad, stall, ladugård, bryggstuga, vagnslider, matbod och drängkammare.

Under senare delen av 1800-talet förändrades byggnadsskicket. Gårdens funktioner splittrades upp i olika byggningar som lades separata. Detta skedde ofta i samband med laga skifte då gårdarna flyttades till andra platser och därmed byggdes upp på nytt. Gårdsanläggningen Lars-Ors är därmed sällsynt då den har bevarat ett äldre byggnadsskick. Den är unik i Gästrikland då det är den enda kvarvarande gården av detta slag.

Gårdens första ägare efter flytten till nuvarande plats var bonden Olov Larsson, född 1766. Hans son som övertog gården hette Lars Olsson och var född 1814.

Lars Olsson har givit gården dess namn. Lars Olsson hade två barn, Lars och Karin. Karin som föddes 1860 övertog gården och bodde här fram till sin död 1940.

Därefter har gården stått obebodd men fungerat som bl.a sommargård till missionsförsamlingen. Karin med efternamnet Martinsson kallades Lars Ors-Karin levde enkelt och traditionsbundet och vidtog inga större förändringar. När hon dog ärvdes fastigheten av brorsdottern Anna Olsson som bodde i en granngård. Av byggnaderna vid Lars-Ors fanns inget behov. Det lär ha funnits funderingar på att sälja husen som ved under krigsåren, men i stället valde Anna att upplåta gården till ungdomsverksamhet. Sonen John ordnade med upprustningsarbeten och deltog på olika sätt i verksamheten.

John Olsson var också väl medveten om gårdens stora kulturhistoriska värde. År 1992 valde han att donera gårdstomten med samtliga byggningar till en nybildad stiftelse, Stiftelsen Lars-Ors, som sedan dess har ägt och förvaltat gården. Delar av gården var då i dåligt skick men tack vare generösa bidrag kunde en nödvändig upprustning göras.

Mycket blev gjort men tidens tand gnager och stiftelsen har nu fått ytterligare medel att gå ett steg längre vilket är mycket glädjande.

Redan när stiftelsen tog över har målsättningen varit att få gården byggnadsminnesförklarad och 2008-06-09 hade denna milstolpe nåtts. Dokumentet från Läns-styrelsens Kulturmiljöenhet kunde skrivas under och därmed en försäkran om att även kommande generationer får glädjas över att ha denna byggning som en ganska central del i byn.

[Hillebygden, Nr. 2, 2008]